עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"ה מהל' שאלה ופקדון הל' ד סמג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' ש ס"א וע"ש :

כ ב מיי' פ"ד מהל' מלוה ולוה הל' ו סמג לאוין קצו טוש"ע ח"מ סי' נב סעי' א וטוש"ע יו"ד סי' קסא סעיף יח:

אימא סיפא רבי יוסי אומר יבור אי אמרת בשלמא כיותר מרובע טנופת דמי בהא קא מיפלגי ת"ק סבר לא קנסינן התירא אטו איסורא ור' יוסי סבר קנסינן אלא אי אמרת כרובע דמי אמאי יבור התם היינו טעמא דר' יוסי משום דמיחזי כי מקיים כלאים ת"ש א)שנים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים זה אומר מאתים שלי וזה אומר מאתים שלי [א]נותן לזה מנה ולזה מנה והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו הכי השתא התם ודאי מנה למר ומנה למר הכא מי יימר דלאו כוליה ערובי עריב ת"ש מסיפא א"ר יוסי א"כ מה הפסיד הרמאי אלא הכל יהא מונח עד שיבא אליהו הכי השתא התם ודאי איכא רמאי הכא מי יימר דערובי עריב ת"ש ב)שטר שיש בו רבית קונסין אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הרבית דברי ר"מ הכי השתא התם משעת כתיבה הוא דעבד ליה שומא הכא מי יימר דערובי עריב ת"ש מסיפא וחכ"א [ב]גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית הכי השתא התם ודאי קרנא דהתירא הוא הכא מי יימר דכוליה לא ערובי עריב ת"ש ג)דתני רבין בר ר"נ לא את המותר בלבד הוא מחזיר אלא מחזיר לו את כל הרבעין כולן אלמא היכא דבעי אהדורי כולה מהדר הכי השתא

התם

אימא סיפא ר' יוסי אומר יבור · יברור את הכל : **אי אמרת בשלמא** · דרובע דכלאים כיתר מרובע דטנופת דמי והאי ימעט מן הדין הוא היינו דאתא ר' יוסי למימר יברור את הכל וס"ל כרב הונא דאמר אם בא לנפות מנפה את כולן אבל כיון דלאוקמת דמן התורה אפי' מיעוט אינו צריך אלא חומרא הוא אמאי אתא רבי יוסי להוסיף חומרא אחרת על זו ולמימר יבור ואיכא ספרים דכתוב בהו ת"ש מסיפא ולסיועי לרב הונא קאתי : **משום דמיחזי כמקיים כלאים** · מאחר שמתחיל למעט ומניח מקצתן ומיחזי כאילו מטיל אותן בידים וזורען במתכוין ואי כבר נזרעו בקרקע ובירר קצת ושייר קצת נראה כמקיים בקרקע כלאים ונפקא לן מקרא במ"ק ובתורת כהנים דלוקה : **שנים שהפקידו** · אלישנא דקנסא פריך שמע מינה לא קנסינן אמותר וה"נ אמאי קנסוהו רבנן בכוליה (א) אלא במותר רובע : **מי יימר דלאו כוליה כו'** · דכיון דרגלים לדבר דעירב בו בידים דהאיכא יותר מרובע איכא למימר דכוליה עריב : **מה הפסיד הרמאי** · לא יבא להודות דהא לא מפסיד מידי ולסיועי' קאתי : **מי יימר דערובי עריב** · כלל : **שיש בו רבית** · פלוני לוה מפלוני מנה במאתים עד זמן פלוני : **התם משעת כתיבה** · קעבר המלוה אלא תשימון עליו נשך דמהכא נפקא לן בפ' איזהו נשך : **ת"ש דתני רבין כו'** · לקמן בפ' בית כור תנן בית כור עפר אני מוכר לך מדה בחבל כו' ואם אמר לו הן חסר הן יתר אפילו פיחת רובע לסאה או הוסיף רובע לסאה הגיעו דהיינו ל' רבעים לבית כור דהוי ל' סאין יתר מיכן יעשה חשבון ויחזיר לו כיון דאיכא מותר מרובע ותני רבין בגמ' לא את המותר של רובע לכל סאה הוא מחזיר לבדו אלא את כל הרבעים כולן כל ל' רבעים של בית כור ומותרותיהם הכל מחזיר דהיכא דבא לשלם משלם את כולו ולעיל נמי היכא דבא לנפות מנפה את כולו ומסייעא לרב הונא ואלישנא קמא דאמרי לה דינא קמסייע דהכא והתם חד טעם הוא דרובע מחיל איניש אבל כי איכא טפי מרובע הוי דבר חשוב ולא מחיל מידי : **הכי השתא** · התם גבי בית כור עפר מדה בחבל אני מוכר לך בדין הוא דמחזיר לו את כל הרבעים דמעיקרא לא אקני ליה מוכר מידי בייתור על מדת החבל אלא משום דאמר ליה בהדיא הן חסר הן יתר אבל מסתמא לא הוה קני יתר על הבית כור ואפי' כל שהוא הלכך כיון דאיכא דבר גדול כל כך יתר מרובע לסאה לא הוה מחילה כלל דקרקע חשוב הוא בפני עצמו דלהכי אהני מאי דא"ל בית כור והאי דקאמר ליה הן חסר הן יתר מיהו להכי אהני דאי לא הוה יתר על המדה כי אם רובע הוא מחיל ליה אבל יתר מרובע לא הויא מחילה כלל והדר והוא הדין לחסרון דרובע כמי הוי מחילה יתר מרובע לא הוי מחילה (ב) והדר ללוקח אבל גבי רובע טנופת דאף על גב דלא אמר ליה הן חסר הן יתר הויא מחילה מסתמא דהא שכיח טנופת רובע ולעולם אימא לך כי איכא נמי יתר מרובע הויא רובע מחילה ויחזיר המותר דאם בא לנפות אינו מנפה את כולו ולמאי

אימא סיפא · ולא גרסי' ת"ש דלמאי שדחה דחומרא בעלמא הוא אין סברא שיקנוס ר' יוסי ולא מסתבר ליה למימר דפליגי דר' יוסי סבר דרובע לא שכיחא ורבנן סברי דשכיחא דלא מסתבר לפלוגינהו בהכי : **התם** ודאי מנה למר · ה"מ לשנויי התם ודאי איכא חד דלא הוי רמאי הכא מי יימר דליכא רמאי אימור ערובי עריב אלא דמשני שפיר טפי : **קונסין** אותו ואינו גובה לא קרן ולא רבית · נראה לר"י דר"מ קונס לגמרי להפסיד החוב אפילו בהודאה או בעדות אחרת כדמשמע לישנא דאינו גובה לא את הקרן משמע דאינו גובה כלל ועוד משמע דומיא דרבית וכן משמע נמי מדמדמה לה בהמניח (ב"ק דף ל: ושם) גבי המוציא תבנו וקשו דקנסו גופן משום שבחן שמפסיד גוף הממון ואין להקשות דבפ' איזהו נשך (ב"מ דף עב: ושם) מדמה הך דשטר שיש בו רבית לשטרי חוב המוקדמין ומוקי ההיא דשטר חוב כר"מ והיכי מדמה דהכא מפסיד גוף המלוה והתם אינו מפסיד המלוה אלא דהשטר פסול דהתם לפי שלא נעשית עבירה בגוף המלוה אלא בשטר אבל רבית יש עבירה בהלואה אפי' בלא שטר אע"ג דקאמר דמשעת כתיבה עבד לה שומא מ"מ בלא שטר נמי איכא איסורא בהלואה והקשה ריב"ס דאם יפסיד כל חובו (ג)יפסיד לגמרי א"כ מצינו לוה חוטא נשכר ואור"י דלא קשה כי המלוה שמרויח קנסו בגוף אטו שבח ומתוך כך יזהר אבל הלוה אין במה לקנוס כדי שיזהר שמתחלה ע"מ לפרוע הוא לווה : **הכי** השתא התם משעת כתיבה עבד ליה שומא הכא מי יימר דעריב · קשה לרשב"א דאמאי לא מייתי ההוא דשטרי חוב המוקדמין דקנסו התם בכוליה מזמן ראשון ומזמן שני אע"ג דאיכא למימר נמי מי יימר דגבי ממשעבדי דשמא לא יבא לגבות ממשעבדי לעולם וכן יש להקשות בסוגיא דהמניח את הכד (ב"ק דף ל: ושם) ואמר ר"י דכי היכי דהכא משעת כתיבה הוא דעבד ליה שומא התם נמי משעת כתיבה הוא דעבר ליה על מדבר שקר תרחק : **וחכמים** אומרים גובה את הקרן · משמע שגובה ע"פ השטר ואפי' ממשעבדי וקשה לר"י דלמה השטר כשר כיון שהעדים עוברין על לא תשימון כדתנן באיזהו נשך (ב"מ דף עה:) ואע"ג דאינן עדי חמס שאין מרויחין כלום הא קיימא לן כאביי (סנהדרין כז.) דעבריין אוכל נבלות להכעיס פסול והא דלא תני בזה בורר (שם דף כז:) ה"כ לא תנא לוה אלא בכלל מלוה הוא כדמפרש התם (דף כה.) בגמ' מלוה ברבית מלוה הבאה (לו) ברבית ואין לומר דמיירי כגון שאין ניכר הרבית בשטר אלא כתב סתם פלוני לוה מפלוני מנה והעדים היו סבורים שהיה הכל קרן ואח"כ נודע שהיה בו רבית דהא בפרק איזהו נשך (ב"מ דף ע: ושם) משני ר' יוחנן ההיא דשטרי חוב המוקדמין פסולין אפי' תימא רבנן גזרה שמא יגבה מזמן ראשון ואם אין ניכר הרבית בשטר שיש בו רבית נמי נגזור שמא יגבה גם הרבית בתורת קרן ואין לומר דלכך כשרין שלא עשו שומא כיון שניכר הרבית מתוך השטר לא יבא לגבות הרבית ע"י שטר זה והא דתנן באיזהו נשך (שם דף עה:) שהעדים עוברים בלא תעשה היינו כשאין הרבית בשטר ניכר דהא אמר במשנתין ובהמניח (ב"ק דף ל: ושם) דמשעת כתיבה עבד ליה שומא א"כ בשטר זה עוברין בלא תעשה וי"ל דלא תשימון לאינשי במלוה ולוה וערב משמע להו ולא עדים ולהכי לא מיפסלי כדאמרי' (ב"מ דף ה:) לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו א"כ כגון שיש עדים שהיו אנוסין מחמת נפשות וכן י"ל בשטרי חוב המוקדמין דאית דמוקי לה כר"מ אבל לרבנן כשרין ואפי' ר"מ אינו פוסל אלא מטעם קנס ואמאי והלא עדים פסולים הן שחתמו על השטר מוקדם אלא י"ל שיש עדים שהיו אנוסין מחמת נפשות א"כ י"ל דהתם כגון שאומרים טעינו בשנות המלך ואומר ר"י דהלכה כרבנן דאע"ג דקיי"ל כר"מ בגזירותיו (עירובין מז.) דוקא בגזירותיו אבל לא בקנסותיו וכן פסקו הלכות גדולות מטעם זה כרבנן דר"מ (יבמות לז.) במעוברת חבירו ומינקת חבירו ד) : **דתני** רבין בר ר"נ לא את המותר כו' · הא דלא אייתי מתני' דהתם דמפרשי לה נמי הכי לא את המותר בלבד הוא מחזיר כו' משום דלא מתרלא אלא ע"י ברייתא דרבין בר ר"נ וללישנא דידא מייתי דללישנא דקנסו היתרא אטו איסורא לא מצי מייתי מהכא דלא שייך הכא קנסא דאם לקח הלוקח יותר ממה שהיה לו ליקח אין לקנסו בכך כי מה היה לו לידע כמה שם ולא גרסי' מה שהיה כתוב במקצת ספרים בשינויא הכא מי יימר דערובי עריב דא"כ הוה משמע דללישנא דקנסא מייתי :

התם

מסורת הש"ס

א) ב"מ לז: ב) ב"ק ל: ב"מ עב: ג) לקמן קד: ד) [וע"ע תוס' יבמות לז: ד"ה מי ותוספות ב"ק ל: ד"ה וחכמים ותוס' ב"מ עב: ד"ה קונסין ותוספות זבחים קד: ד"ה אר"ע והתוספות בכורות כח: ד"ה ר"מ] :

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה שנים שהפקידו וכו' רבנן בכוליה לא קנסיה אלא במותר רובע : (ב) ד"ה הכי השתא וכו' והדר מלוקח אבל : (ג) תוס' ד"ה קונסין וכו' כל חובו לגמרי כצ"ל ותיבת יפסיד נמחק :

רבינו גרשום

מסייע לרב הונא מסיפא ר' יוסי אומר יבור. אאם יש בה רובע ממין אחר מהדר ר' יוסי דבורו דיבור כל הרובע (חוץ) דכיותר מרובע דמי והיינו כרב הונא. לא לעולם מהא לא תסייעה דרובע כפחות מרובע דאפילו למעט לא הוה בעי ואמאי קאמר ר' יוסי יבור הכל משום דאי שביק ליה מחזי כמקיים כלאים בכרם : והשאר יהא מונח עד שיבוא אליהו. ש"מ דלא קנסינן [היתר] אטו איסור דמאי קא תבע מאתים' הכא נמי אם בא לנפות אינו מנפה את כולו דלא קנסינן ביתר של רובע אטו איסור דיותר מרובע איסורא הוא: התם. משום הכי יהבי' לכל חד מנה דחד מינייהו לאו רמאי הוא: הכא. האי מוכר מי יימר דלא כולהו עריבנהו. יש לחוש וקנסי' ולהכי הבא לנפות מנפה את כולו : ת"ש מסיפא וכו' · מדקתני ר' יוסי אומר הכל יהא מונח עד שיודה הרמאי · ש"מ דקנסי' היתר אטו איסור ותפשוט לך מהא הבא לנפות מנפה את כולו וקנסי' היתר אטו איסור: הכי השתא וכו' הכא מי יימר דעירובי מערב איהו דאיכא איסורא דלמא ליכא איסור ולא קנסינן ומהא לא תפשוט: דברי ר' מאיר. אלמא דקנסינן היתר אטו איסור ותפשוט לך מהא הבא לנפות מנפה את כולו דקנסי': דעביד ליה שומא. לא תשימון עליו נשך ומשעת כתיבה איכא איסורא ומשום הכי קנסי' אבל הכא מי יימר דערובי עריב ומשום הכי הואיל דליכא איסור לא קנסי': ואינו גובה את הרבית. ש"מ לא קנסי' היתר אטו איסור הכא נמי לא קנסי' והבא לנפות אינו מנפה את כולו וקשיא לרב הונא: ת"ש דתני רבין. באידך פירקן דלקמן לא את המותר הוא מחזיר וכו' וקתני במשנה בית כור עפר אני מוכר לך וכו' ואם אמר לו המוכר ללוקח הן חסר מרובע או יותר מרובע אפילו פיחת רובע לסאה או הותיר רובע לסאה הגיעו יותר מיכן יעשה הלוקח חשבון וגרסי' בגמרא דבית כור את הרובע בלבד הוא מחזיר אלא מחזיר לו את כל המותר: כלפי לייא' תני רבין בר רב נחמן לא את המותר בלבד מחזיר אלא מחזיר כל הרבעין כולן דהיינו לכור ל' רבעין של קב • והיינו סכום הרבעים ז' קבין ומחצה אלמא דקנסי' היתר אטו איסור דהיינו פחות מרובע אטו איסור דיותר מרובע הכא נמי תפשוט הבא לנפות מנפה את כולה : הכי השתא התם

התם הן חסר הן יתיר א"ל מיהו רביע לא חשיב יתר מרביע חשיב דכיון דחזי ליה לאיצטרופי בתשעת קבין הויא לה ארעא חשיבתא באפי נפשא והדרא ת"ש א)האונאה [א]פחות משתות נקנה מקח [ב]יותר משתות בטל מקח [ג]שתות קנה ומחזיר אונאה אמאי לידהדר עד פחות משתות ש"מ כל היכי דבעי לאהדורי כולה מהדר הכי השתא התם מעיקרא שוה בשוה א"ל מיהו פחות משתות לא ידיעה במנה ומחיל איניש שתות ידיעה ולא מחיל איניש יתר משתות מקח טעות הוא ובטל מקח ת"ש [ד]המקבל שדה מחברו ליטע הרי זה מקבל עליו עשר בוריות למאה יותר מכאן מגלגלין עליו את הכל א"ר הונא בריה דרב יהושע כל יתר מכאן כבא ליטע מתחלה דמי : מרתף של יין וכו' : היכי דמי אי דא"ל מרתף של יין סתם קשיא אי דאמר ליה מרתף זה של יין קשיא אי דאמר ליה מרתף זה קשיא דתניא מרתף של יין אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה מרתף זה של יין אני מוכר לך נותן לו יין הנמכר בחנות מרתף זה אני מוכר לך אפילו כולו חומץ הגיעו לעולם דא"ל מרתף של יין סתם ותני ברישא דברייתא ומקבל עליו עשר קוססות למאה ובסתם מי מקבל והא תאני ר' חייא [ה]המוכר חבית יין לחבירו נותן לו יין שכולו יפה שאני חבית דכולא חד חמרא הוא והא תני רב זביד דבי ר' אושעיא מרתף של יין אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה מרתף זה של יין אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה ומקבל עליו עשר קוססו' למאה

וזהו

ולמאי דפשיט ליה התם דאי א"ל בית כור סתמא כמאן דאמר ליה הן חסר הן יתר דמי והויא כמי מחילה רובע לסאה ויותר מרובע יחזיר הכל הוה ליה לשנויי הכא הכי השתא התם מעיקרא בית כור א"ל דמשמע לא פחות ולא יותר מיהו רובע הויא מחילה טפי מרובע לא הויא מחילה כלל והדר הכל דאין דרך להיות בבית כור יותר מבית כור אבל הכא דודאי אית ביה טנופת לעולם אימא לך דלא ינכה אלא את המותר על הרובע ונראה בעיני דה"ג לה דכי האי גוונא מתרץ לקמיה הכי השתא התם מעיקרא שוה בשוה א"ל כו' וכן עיקר: **נקנה מקח** · לגמרי ולא יחזיר לו המאנה כלום דמחילה היא: **שתות קנה** · אליבא דר' נתן אבל אליבא דר' יהודה הבעלים רצה אומר תן לי מעותי או תן לי מה שאוניתני בפרק הזהב: **ולמאי** · מחזיר כל האונאה בין בשתות בין ביתר משתות ניהדר המותר שעל הפחות משתות דהא פחות משתות מחיל איניש ואין כאן לא אונאת שתות ולא אונאת יתר משתות אלא אונאת שני משהויין משהו יתר משתות ומשהו פחות משתות דאידך מחילה הוו אלא לאו שמע מינה אם בא לנכות מנכה את כולו כרב הונא: **שוה בשוה א"ל** · מוכר ללוקח ובכך נתרצה לוקח ואם אינו שוה לא יתרצה והלכך בדין הוא דאפי' פחות משתות יחזיר מיהו לכך אין מחזיר דכיון דלא ידיע כל כך וכשוה דמי הויא מחילה אבל שתות ידיעה היא ולא מחיל מידי אבל גבי פירות דאורח' דמילתא היא שיש שם טנופת התם ודאי איכא למימר דמחיל לגמרי ואפי' היכא דאיכא יתר מרובע הרובע מיהו הויא מחילה: **המקבל** · פועל שמקבל עליו בשכר ליטע כל שדה חבירו כשיעור שיכולין ליטע כגון ממטע עשרה לבית סאה: **מקבל עליו** · בעל השדה עשר בוריות למאה אם יש עשרה אילנות בורות שאין עושין פירי לא יצטרך מקבל ליטע אחרים תחתיהן דאורחייהו דאילנות להיות בהן בוריות כל כך ומחיל: **יתר מכן** · כגון י"א למאה: **מגלגלין עליו את הכל** · יטע לו י"א אילנות תחתיהן דהשתא ליכא מחילה כלל ולעיל נמי אם בא לנכות מנכה את כולו כרב הונא: **אמר רב הונא בריה דרב יהושע כל יתר** · מעשר בוריות לק' אין לנו לחייבו לחזור וליטע את היתר על עשר אילנות לבד דהרי הוא באותו מותר כשבא ליטע אותו כאילו בא עכשיו ליטע שדה אחר מתחלה דמי שהרי קרקע הרבה יש שראוי ליטע וחשוב שדה שלם בפני עצמו והרי הוא כאילו לא עשה כלום מעיקרא מקבלנותו שהרי קיבל שדה ליטע ועדיין כשיש יתר מי' בוריות הרי יש לו שדה ליטע הלכך כשאמר לו בעל הבית נטע לי שדה זו ליטע את כל השדה אמר לו והרי לא קיים את תנאו היכא דנשאר י"א בוריות וכשבא לחזור וליטע יטע את כולן דכמתחיל עכשיו לקיים את תנאו דמי ובאילן אחד שיטע לאו כלום הוא שהרי הרוב של שדה נשתייר עדיין שלא נטעו והיכא דלא נשארו מתחלה כי אם י' בוריות לק' לא הקפיד בעל השדה בדבר מועט כזה ומשראוי לקרות שדה כגון י"א אילנות לק' חשיבי ולא מחיל כלל אבל גבי טנופת יתר מרובע לסאה כיון דרובע שכיח מחיל כי איכא טפי מרובע כמי המותר ישלם והרובע מחיל דהא ליכא למימר התם כל יתר מרובע כבא להחזיר לו את הסאה מתחלה דמי דהא סאה זבין ליה עם רובע טנופת וכי משלם ליה מותר דרובע הרי נתקיימה מכירתו וקיים תנאו ולא דמי למקרקעי דחשיבי די"א בוריות הרי הן שדה הניכר לעינים ולא מחיל מידי אבל יותר מרובע טנופת דמטלטלי ליכא קפידא כל כך אלא שישלים לו תנאו ולעולם אימא לך אין מנכה את כולו : **היכי דמי** · מתניתין דקתני מרתף של יין מקבל עליו כו' דמשמע המוכר לחבירו מרתף של יין אבל אין אנו יודעין איזה לשון אמר המוכר ללוקח בשעת מכירה : **אי דא"ל** · מוכר ללוקח בסתמא מרתף של יין אני מוכר לך ולא קאמר זה : **קשיא** · ברייתא דלקמן דקתני נותן לו יין שכולו יפה ומתני' קתני מקבל עליו י' קוססות לק' : **ואי דא"ל מרתף זה של יין** · אני מוכר לך : **קשיא** · נמי הך ברייתא דלקמן דקתני נותן לו יין הנמכר בחנות : **אי דא"ל מרתף זה** · ולא הזכיר יין : **קשיא** · ברייתא דקתני אפילו כולו חומץ הגיעו : **שכולו יפה** · דסתם יין יפה בעינן ולא מקבל עליו י' קוססות דלא דמי לרובע טנופת לסאה וי' מתליעות תאנים למאה דלא חשיבי וגם שכיחי ומחיל אבל חביות של יין דבר גדול הוא כל חבית בפני עצמו וגם לא שכיח כל כך והלכך כי אמר ליה סתמא יפה בעינן : **נותן לו יין הנמכר בחנות** · היינו כולו קוססות והכי מוכח לקמיה בשמעתא דלהכי אמר זה כמות שהוא : **מרתף זה** · אפילו חומץ משמע : **לעולם** · מתניתין דאמר ליה מרתף של יין סתם ולא קאמר ליה זה הלכך יין טוב בעינן ומקבל עשרה קוססות לק' דעבידי דשכיחי ומחיל ודקשיא לך ברייתא דקתני יין שכולו יפה תני ברישא דברייתא הכי נותן לו יין שכולו יפה ומקבל עליו כו' : **ובסתם מי מקבל** · בתמיה דאוקמת למתניתין בסתם ואפילו הכי מקבל י' קוססות לק' : **חבית של יין כו'** · רבותא נקט דסלקא דעתך לשתייה לאלתר קא בעי ליה או למכרו ולא להכניסו באוצר קמ"ל : **נותן לו יין שכולו יפה** · ואם איתא דמקבל קוססות הכא נמי נימא הגיעו אפילו הוא יין קוסס : **דכולה חד חמרא הוא** · אבל בחביות טובא מקבל עשרה קוססות לק' : °**וזהו אוצר כו'** · כלומר היינו מרתף דמתניתין אלמא מתניתין במרתף זה של יין קמיירי ולא בסתם והיינו טעמא דלהאי של יין למכור יין יפה ולהכי זה לקבל קוססות דא"ל מרתף זה של יין אני מוכר לך :

עיין לט"ב

קשיא

התם הן חסר הן יתר א"ל · י"ל התם בית כור הן חסר הן יתר א"ל ואפי' כי א"ל בית כור סתמא אני מוכר לך ולא אמר לו הן חסר הן יתר אמר בפ' בית כור (לקמן קד·) דאם פיחת או הותיר רובע הגיעו (ולהכי איכא) דא"ל בית כור סתמא אית לן למימר דיותר מרובע לא הויא מחילה וכיון דהדר הדר כולו אבל גבי סאה כשאדם אומר לחבירו סאה פירות אני מוכר לך רגיל להיות שם רובע טנופת וכשיש שם רובע טנופת קרי ליה שפיר סאה פירות ולכך אין לנו לומר דאי איכא יותר מרובע שינכה את כולן :

כל יתר מכאן כבא ליטע מתחלה דמי · פירוש בתחלה כשמתחיל ליטע אינו יכול ליטע אות' שיודע בודאי שהוא גרוע ואפילו הפחות מעשר ואם נודע *דכל זמן שהוא עסוק במלאכה שנטע אפילו אחד שאינו טוב חייב להסירו וליטע אחר במקומו הלכך כשיש יותר מעשר אע"פ שלא נודע עד זמן ארוך אחר שיצא מן המלאכה אכתי כיון דלכל הפחות צריך ליטע היתר א"כ עדיין לא יצא מן המלאכה ועדיין הוא עוסק בה וכבר פי' דכל זמן שהוא (א) במלאכה אפי' נודע שאחד מהן גרוע חייב לעקור וליטע אחר במקומו :

נותן לו יין הנמכר בחנות · הייט ריחיה חלא וטעמיה חמרא כדמוכח לקמן בשמעתין ותימה למ"ד ריחיה חלא וטעמיה חמרא חלא היכי יהיב ליה והא מרתף זה של יין קאמר והא לאו יין הוא ואומר ר"י דאע"ג דהוי חלא מיקרי יין שפיר וקשה לרשב"א דבפרק בתרא דע"ז (דף סו· וסז·) פליגי אביי ורבא בחמרא לגו חלא אביי אמר במשהו ורבא אמר בנותן טעם ומפרש גמרא דבהא פליגי דאביי סבר ריחיה חלא וטעמיה חמרא חלא והוה ליה מין במינו ורבא סבר דהוי חמרא והוה ליה מין בשאינו מינו ואם תמצא לומר אפי' למ"ד חלא (מ"מ) מיקרי חמרא אם כן לימא דלכ"ע ריחיה חלא וטעמיה חמרא חלא והוה ליה מין במינו ורבא לטעמיה דאמר התם בתר שמא אזלינן והאי שמא לחוד והאי שמא לחוד :

חבית של יין אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה · אבל ביין הנמכר בחנות לא אפילו למ"ד ריחיה חלא חמרא מכל מקום אהאי חמרא לא יהבי איניש דמי :

חד

רבינו גרשום

התם בין חסר בין יתיר אמר ליה. והואיל דאשכח יותר מרובע מיהו רובע לסאה לא חשיב והויא מחילה · יותר מרובע עולות לכור לט' קבין ולא הויא מחילה דכיון דהוויא ליה ט' קבין הויא לה ארעא חשיבא באפי נפשה והדרא ליה · ואכתי לעולם מהא לא תפשוט הבא לנפות דמנפה את כולו: יותר משתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה . ואמאי להיכא דנתאנה ביותר על שתות אמאי בטל מקח ניהדר ליה מוכר ללוקח עד פחות משתות והוה המקח קיים : אלא ש"מ דכל היכא דבעי לאהדורי כוליה מיהדר' הכי נמי תפשוט דהבא לנפות מנפה את כולו : הכי השתא התם שוה בשוה. קאמר ליה לזבוני ליה המקח ומיהו להיכא דנתאנה פחות משתות נקנה מקח משום דלא ידיע ליה אי נתאנה אי לא נתאנה והוי מחילה והיכא דנתאנה שתות דידיע ללוקח לא הויא מחילה יותר משתות מקח טעות ובטל מקח ומהא לא תפשוט ולעולם הבא לנפות אינו מנפה את כולו : ת"ש המקבל עליו שדה חברו ליטע בשכר הרי זה מקבל עליו בעל השדה עשר בוראות למאה אילנות. דאי מביר הנוטע כשיעור י' אילנות בין ק' שלא נטע(אעפר)לא קא מפחית מדמיו ומקבל עליו בעל השדה אבל אם מביר יותר מכן מגלגלין עליו את הכל אפי' עשר בוראות ואמאי מגלגלין עליו את הכל וליהדר וליטע ליה הנוטע עד י' אלא ש"מ דמגלגלין עליו את הכל דכל היכא דבעי אהדורי כולו מהדר. ותפשוט לך מהא הבא לנפות מנפה את כולו: אמר רב הונא בריה דרב יהושע. מהא לא תפשוט דהכא משום הכי מגלגלין עליו את הכל דכל יותר מיכן . יותר מעשר למאה כבא ליטע לו מתחלה שדה בפני עצמה דמי כמו שקיבל עליו ליטע לו שדה של י"א אילנות לעצמה דמי שאילו היו י' בלבד היה פטור שהיו נבלעין בתוך המאה ועכשיו הואיל והן יותר מי' לא מקבל עליו בעל השדה וכבא ליטע עכשיו דמי ומגלגלין עליו את הכל ואינו מקבל עליו בעל השדה אלא אחד לי' אילן : פיס' המוכר מרתף של יין לחבירו . כלומר אוצר מלא יין מקבל עליו הלוקח י' קוססות לק'. עשר חביות של יין קהוי שהקרים לק': היכי דמי אי דאמר ליה מרתף של יין סתם. אני מוכר לך ומקבל עליו עשר קוססות. קשיא להך ברייתא דקתני נותן לו יין שכולו יפה בלא קוססות . ואי אמר ליה מרתף זה של יין קשיא ברייתא דנותן יין הנמכר בחנות. ואי הכי שאמר זה אפי' שאמר זה של יין נותן לו יין גרוע כגון הנמכר בחנות לפי שיש לבעל הבית יין גרוע שאינו יכול למוכרו בבית נותנו לחנוני למוכרו לפי שהחנוני מוכר בשוק מקום שעוברין ושבין בני אדם וקונין אותו פועלים ועוברי דרכים שאינן מבקשים כל כך יין יפה ומתני' קתני דכולו יפה נותן לו חוץ מי' קוססות. וקשיא להך ברייתא' דקתני היכא דאמר ליה מרתף זה של יין משמע דמזה יין שהוא במרתף ולהיכא דא"ל מרתף זה משמע כעין שהוא ואפילו כולו חומץ הגיעו : אמרי לעולם מתני' מתוקמא דאמר ליה מרתף של יין סתם ודקשיא לך מן ברייתא תני לה נמי הכי ברישא דברייתא מרתף של יין אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה ומקבל עליו כו' ומקשי' על עשר קוססות למאה דמתני' ודברייתא כי להיכא דאמר ליה סתם מרתף של יין אני מוכר לך מקבל עליו י' קוססות לק' מהא דתני ר' חייא וכו' אלמא דלא מקבל' ומשני ליה שאני חביות של יין הואיל דאתני ליה חבית של יין דין הוא דליתן ליה יין יפה משום דחבית כוליה חד חמר הוא ולהיכא דאיתרע במקצת איתרע נמי כולו · וליכא למימר דיהיב ליה האי יפה מחבית זו וקוסס מחבית אחרת משום דלא אתני ליה הכי · אבל גבי מרתף דכל חבית וחבית כאנפי נפשה הוא ודאי מקבל עליו עשרה קוססות לק' : והא תני רב זביד וכו' נותן לו יין שכולו יפה . אע"ג דאמר ליה סתם ולהיכא דקא מפרש ליה ואמר ליה מרתף זה של יין אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה ומקבל עליו עשר קוססות ·

וזהו

א) בבא מציעא דף נ:

כא א מיי' פי"ב מהל' מכירה הל' ג סמג לאוין קע ועשין פב טוש"ע ח"מ סי' רכז סעיף ג :

ר"מ מ"ז וצ"ל וכיון

כב ב מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעי' ד:

כג ג מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעי' ב :

כד ד מיי' פ"ח מהל' שכירות הל' יא סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' של סעיף א :

כה ה מיי' פי"ז מהל' מכירה הל' ח סמג עשין פב ולאוין קמ טוש"ע ח"מ סי' רל סעיף ב :

נ"א כל

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כל וכו' שהוא עסוק במלאכה:

ר"מ מ"ז

וזהו אוצר ששנו חכמים במשנתינו אלא מתני' נמי דאמר ליה זה קשיא זה אזה לא קשיא הא דאמר ליה למקפה הא דלא א"ל למקפה דרב זביד דא"ל למקפה ברייתא דלא א"ל למקפה הלכך [א]מרתף של יין וא"ל למקפה נותן לו יין שכולו יפה [ב]מרתף זה של יין וא"ל למקפה נותן לו יין שכולו יפה ומקבל עליו עשר קוססות למאה [ג]מרתף זה של יין ולא א"ל למקפה נותן לו יין הנמכר בחנות איבעיא להו מרתף של יין ולא א"ל למקפה מאי פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר [ד]מקבל וחד אמר לא מקבל מאן דאמר מקבל דייק מדרב זביד דקתני מרתף של יין אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה ואוקימנא דאמר ליה למקפה טעמא דאמר ליה למקפה הא לא א"ל למקפה מקבל ומ"ד לא מקבל דייק מברייתא דקתני מרתף של יין אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה ואוקימנא דלא א"ל למקפה ולמאן דדייק מדרב זביד קשיא ברייתא חסורי מחסרא והכי קתני במה דברים אמורים דאמר ליה למקפה הא לא אמר ליה למקפה מקבל ומרתף זה של יין ולא א"ל למקפה נותן לו יין הנמכר בחנות ולמאן דדייק מברייתא קשיא דרב זביד דאוקימנא דא"ל למקפה הא לא א"ל למקפה מקבל הוא הדין דאע"ג דלא א"ל למקפה לא מקבל והאי דאוקימנא דא"ל למקפה משום דקשיא זה אזה אמר רב יהודה יין הנמכר בחנות מברכין עליו בורא פרי הגפן ורב חסדא אמר גבי חמרא א)דאקרים למה לי מיתיבי ב)[ה]על הפת שעפשה ועל היין שהקרים ועל תבשיל שעברה צורתו אומר שהכל נהיה בדברו אמר רב זביד מודה רב יהודה בפורצמא דמיזדבן אקרנתא א"ל אביי לרב יוסף הא רב יהודה הא רב חסדא מר כמאן סבירא ליה א"ל מתניתא ידענא דתניא

קשיא זה אזה · ברייתא דלעיל ורב זביד קשיין אהדדי דלעיל קתני במרתף זה של יין דנותן לו יין הנמכר בחנות והכא בדרב זביד קתני שכולו יפה וקיבל קוססות : **הא דא"ל למקפה ·** ברייתא דרב זביד שאמר יין לצורך להטעים מאכל וליתן לתוך התבשיל אני מוכר לך דהיינו יין טוב ומתקיים הרבה שמעט מעט מסתפקין ממנו והלכך אהני מאי דא"ל למקפה ליתן יין טוב ואהני זה לקבל י' קוססות לק' : **והא ·** קמייתא דקתני נותן לו יין הנמכר בחנות דלא א"ל למקפה הלכך כיון דקאמר זה נותן לו יין הנמכר בחנות והאי דקאמר של יין למעוטי חומץ אבל רישא דההיא ברייתא קמייתא דקתני מרתף של יין סתמא אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה פלוגתא לקמן אי איירי נמי כמו מליעתא בדלא א"ל למקפה או בדא"ל : **הלכך מרתף של יין כו' ·** מילתיה דרב זביד קמפרש : **מרתף זה של יין ולא א"ל כו' ·** אברייתא דלעיל קאי ורישא דידה פליגי בה לקמן ומיהו סיפא דקתני מרתף זה אני מוכר לך אפילו כולו חומץ הגיעו בדלא א"ל למקפה מיירי דאילו א"ל מרתף זה למקפה אני מוכר לך צריך ליתן לו יין שכולו יפה ומקבל י' קוססות לק' כדתני רב זביד גבי מרתף זה של יין ואוקימנא דאמר ליה למקפה דלא שנא מרתף זה אני מוכר לך ממרתף זה של יין אני מוכר לך היכא דא"ל למקפה דלמקפה משמע מיין טוב דלא היו רגילין למקפה כי אם ביין טוב ואם(א) היו רגילין נמי לתת חומץ במקפה אפילו הכי אין לומר מרתף למקפה אני מוכר לך בשביל חומץ דכל חומץ מתקיים הוא ומחמיץ יותר ויותר ומרתף חומץ היה לו לומר והכי מוכחא מילתא כדפרישית דמשום הכי לא קתני בדרב זביד דין של מרתף זה אני מוכר לך כדקתני בברייתא קמייתא דכיון דבדא"ל למקפה מיירי רב זביד תנא מרתף זה של יין אני מוכר לך והוא הדין למרתף זה אני מוכר לך דהיינו הך והאי דנקט של יין רבותא הוא דאף על גב דאמר ליה של יין ואמר ליה נמי למקפה אפילו הכי מקבל י' קוססות לק' : **מרתף של יין.** סתם דלא א"ל זה ולא א"ל למקפה נמי : **מאי ·** ומשום דאיכא חדא לטיבותא וחדא לריעותא קבעי לה מי מדמי לה למרתף זה של יין וא"ל למקפה דקתני בדרב זביד דנותן לו יין יפה ומקבל י' קוססות דכי היכי דהתם איכא חדא לריעותא דקאמר מרתף זה וחדא לטיבותא דא"ל למקפה הכא נמי איכא חדא לטיבותא דאמר מרתף של יין ולא אמר זה וחדא לריעותא דלא א"ל למקפה או דלמא נותן לו כולו יין יפה הואיל ולא אמר זה ואע"ג דלא א"ל למקפה דמאן דזבין חמרא מסתמא למקפה בעי ליה ולא למכרו בחנות וגם שלא יהיו בו קוססות ולא דמי לתאנים מתליעות ולא לטנופת שבתבואה משום דכל חבית של יין דבר חשוב הוא ומקפיד עליו והשואל הזה יודע היה שיש לדקדק מברייתא דלעיל דנותן לו יין כולו יפה ומדרב זביד יש לדקדק דמקבל עליו קוססות כדמפרש לקמיה והכי קבעי גמרא מי דייקא מברייתא דאינו מקבל ומשום האי טעמא דפרישית ודרב זביד תרילי לה כדלקמן או דלמא דייקינן מדרב זביד דמקבל ומשום טעמא דפרישית וברייתא מתרלי' לה כדלקמן כן שיטת גמרא : **חד אמר מקבל ·** דסבירא ליה טעמא כדפרישית : **וחד אמר לא מקבל ·** אלא כולו יין יפה נותן לו וטעמא כדפרישית דמסתמא קפדי אחביות קוססות טפי ממתליעות בתאנים וטנופת בתבואה : **דייק מדרב זביד ·** כלומר משום דסבירא ליה דמקבל מפרש להא דרב זביד דוקא ואידך ברייתא מתרץ לה דלא תקשי ליה כדלקמן דאע"ג דאיכא למידק מברייתא שפיר דאינו מקבל ומאי לתרולי לדרב זביד כדלקמן אפילו הכי לא ניחא ליה למימר הכי שאחר סברתו הולך ומתרץ הברייתות לפי דעתו : **ואוקימנא ·** לסיפא דקתני זה כדאמר ליה למקפה והוא הדין לרישא ודייקינן מינה טעמא דנותן לו שכולו יפה דאמר ליה למקפה הא לא א"ל למקפה מקבל והא דלא קמפליג ותני בדידה במרתף של יין סתמא וליפלוג בין א"ל למקפה ללא א"ל היינו טעמא דכולה כדא"ל למקפה קמיפלגי והיינו נמי בדידה : **ואוקימנא ·** למליעתא דברייתא דלא א"ל למקפה וה"ה לרישא : **חסורי מיחסרא והכי קתני בד"א כו' ·** והאי דלא קמיירי כולה בדא"ל למקפה דג' דינין אתא לאורויי ביין ולמימרא דזימנין דנותן לו יין שכולו יפה וזימנין נותן לו כולו יין רע הנמכר בחנות וזימנין דאפי' כולו חומץ הגיעו : **הוא הדין דאע"ג דלא א"ל כו' ·** והכי קתני הא דרב זביד מרתף של יין אני מוכר לך אין בו חילוק בין א"ל למקפה ללא א"ל אלא נותן לו יין שכולו יפה אבל אם א"ל מרתף זה של יין אני מוכר לך אז יש חילוק בדבר דזימנין דנותן לו יין שכולו יפה אלא שמקבל עליו י' קוססות וכגון דא"ל למקפה אבל אי לא א"ל למקפה נותן לו יין הנמכר בחנות והאי דלא תני ליה בהדיא האי חילוק דיין הנמכר בחנות היינו משום דכולה ביין יפה בעא לאורויי לן דינא : **משום דקשיא זה אזה ·** ומיהו רישא בדלא א"ל למקפה נמי מיירי : **יין הנמכר בחנות ·** כלומר יין רע מכל ייני הנמכרים בחנות : **מברכין כו' ·** דחשיב פירי ולא מברכין עליו שהכל נהיה בדברו אע"ג דתנן ועל כולן אם בירך שהכל נהיה בדברו יצא : **דאקרים ·** אייגר"א בלעז היינו יין קוסס : **למה לי ·** לברך עליו אלא שהכל נהיה בדברו והאי יין הנמכר בחנות הוא יין רע שריחו חומץ וטעמו יין עדיין כדלקמן : **שעברה צורתו ·** שהחמיץ שקורין טורטיי"ר : **אומר שהכל נהיה בדברו ·** ולמעוטי אתא דלא יברך על הפת ברכת המוציא דהא לאו לחם הוא ועל היין לא יברך בורא פרי הגפן ועל התבשיל אם הוא מה' המינים כגון דייסא לא יברך בורא מיני מזונות : **בפורצמא ·** יין רע יותר מאותו הנמכר בחנות שאינו נמכר אלא בקרנות העיר בפרשת דרכים שיש שם לוקחין הרבה ואין מדקדקין מה יקנו כפי שעה ובפיר"ח גרס בפרצופא שנשתנה מראיתו ופרצופו מתוך שהוא רע הרבה : **הא רב יהודה הא רב חסדא ·** דפליגי : **מר כמאן סבירא ליה ·** מברכין או אין מברכין : **אמר ליה מתניתא ידענא ·** דקתני בה שלשה ימים ולאי ומהתם שמעינן אי מברכין או אין מברכין כדמפרש לקמיה דאיפליגו בה ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי ומפרשינן לקמן כמאן מנייהו פסקו ליה רב יוסף לאביי כלומר כמי מסתייעת הוה משמע ליה ברייתא דכלע היאך אהדר ליה לאביי ומיהו רב יוסף לא קאמר ליה לאביי פלוגתא דר' יוחנן ור' יהושע דאם כן הוה לן למימר לקמן הכי ואמרינן מאי קאמר ואמר ר' יוחנן כו' אלא לאו שמע מינה גמרא קאמר לה לפרושי הך ברייתא ורב יוסף לא אמר לאביי יותר אלא מתניתא ידענא דתניא כו' ומפרשינא לה הכי דמהכא שמעת לה לבעיא שלך כן נראה בעיני :

הבודק

חד אמר מקבל · תימה לדידיה אמאי מוקי (ג)רב זביד מתניתין כר' אושעיא ובדאמר ליה מרתף זה של יין אני מוכר לך וא"ל למקפה לוקי מתני' בלא א"ל למקפה ובדאמר ליה מרתף של יין סתם : **וחד** אמר לא מקבל · קשה לרשב"א א"כ אמאי נקט ר' חייא לעיל המוכר חבית של יין לחבירו נותן לו יין שכולו יפה מאי איריא חבית אפי' מרתף נמי ויש מפרשים לרבותא נקטיה כדפירש הקונטרס לעיל :

הבודק

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פי"ז מהל' מכירה הל' ח סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רל סעיף ב :

כז ב מיי' שם הל' ז טוש"ע שם ס"א :

כח ג מיי' שם הל' ח טוש"ע שם ס"ג :

כט ד מיי' שם הל' ז טוש"ע שם ס"א :

ל ה מיי' פ"ח מהל' ברכות הל' ח סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' רד סעיף א וסעיף ד:

* * *

רבינו גרשום

וזהו מרתף אוצר ששנינו במשנתינו' אלמא להיכא דאמר ליה יין סתם לא מקבל עליו כלום מן קוססות והיכי מתרצת למתני' וברייתא להיכא דאמר ליה יין סתם דמקבל עליו י' קוססות לק': אלא מתני'. נמי משום הכי מקבל עליו דאמר ליה מרתף זה דהא מפר' ליה כעין שהוא משום הכי מקבל והכי נמי תני רב זביד: אי הכי קשיא זה אזה. דהכא קתני דהיכא דאמר ליה זה מקבל עליו י' קוססות והשאר יפה לברייתא לעיל דהיכא דאמר ליה מרתף זה דנותן לו יין הנמכר בחנות דכולו רע ומקבל עליו:הא לא קשיא.כלומר מתני' דאמר ליה מרתף זה משום הכי מקבל והאי דקא קשיא לך מברייתא הא לא קשיא כלומר מתני' דאמר ליה לוקח למוכר לצורך מקפה וציקי קדרה קא בעינא ליה ' אמר ליה מרתף זה של יין אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה ומקבל עליו עשר קוססות לק' משום דלצורך מקפה ותבשיל צריך יין יפה ומובחר כדי שיכולין לאוצרו ימים רבים'אבל אי דלא אמר ליה למקפה ליכא למשמע מינה דיפה נותן לו . מילתא דרב זביד כולה דאמר ליה למקפה ' וברייתא דלא אמר ליה למקפה : אי דאמר ליה מרתף של יין אני מוכר לך ואמר ליה אידך למקפה קא בעינא ליה נותן לו יין שכולו יפה והכי נמי מפרש לברייתא ' אבל אי [לא] א"ל למקפה ליכא למשמע מינה ולהיכא דאמר לו נמי מרתף זה של יין אני מוכר לך ואמר ליה למקפה נותן לו יין וכו' וברייתא דלעיל מפרש הכי מרתף זה של יין ולא אמר ליה למקפה נותן לו יין הנמכר בחנות ולא קשיין אהדדי דהא דתני רב זביד אמרי' להיכא דאמר לו למקפה נותן לו יין שכולו יפה: איבעיא להו להיכא דאמר לו מרתף של יין סתם אני מוכר לך ולא אמר ליה למקפה מאי יהיב כולו יפה או מקבל עליו י' קוססות למאה' מאן דאמר מקבל י' קוססות : ואוקימנא לעיל מלתא דרב זביד דאמר ליה למקפה משום הכי לא מקבל ' טעמיה דאמר הא לא אמר ליה למקפה כי אם סתם מקבל: דקתני. בברייתא דלעיל : ואוקימנא כולו ברייתא דלעיל דלא אמר למקפה דנותן לו יין יפה כולו ולא מקבל עליו כלום : ולמאן דדייק מדרב זביד דמקבל קשיא ברייתא דמשמע דלא מקבל : לעולם להיכא דלא א"ל למקפה מקבל וחסורי מחסרא ברייתא והכי קתני מרתף של יין אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה. בד"א דא"ל למקפה. הא לא א"ל למקפה מקבל. כדאמרי' ואי אמר לו מרתף זה של יין אני מוכר לך וכו'ולמאן דדייק מברייתא דלא מקבל קשיא דרב זביד דמקבל. אמר לך הא דרב זביד לא קשיא לך לעולם לא מקבל ולהיכא דאמר ליה מרתף של יין אני מוכר לך נותן לו יין יפה דלא מקבל י' קוססות אע"ג דלא אמר למקפה והוא הדין נמי להיכא דאמר ליה מרתף זה של יין אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה אע"ג דלא אמר לו למקפה לא מקבל עשר קוססות והאי דאוקימנא מלתא דרב זביד דא"ל למקפה משום הכי מקבל עליו י' קוססות משום דוחקא הוא דאמר דאי לא מוקמת ליה הכי קשיא זה אזה כדמקשי' לעיל דכל משום דלא קשיין אהדדי מתרצין מלתא דרב זביד הא דאמר ליה למקפה משום הכי מקבל אבל להיכא דאמר ליה מרתף של יין אני מוכר לך סבירא ליה לרב זביד דנותן לו יין שכולו יפה ולא מקבל עליה קוססות וכוותיה סבירא ליה גבי מרתף של יין דלא מקבל עליה כלום : דאקרים' שהחמיץ: אומר שהכל נהיה בדברו. וקשיא לרב יהודה: מודה היה רב יהודה בפורצמא אקרנתא. באותו יין שהחמיץ כל כך שאינו נמכר כי אם על הקרנותי כלומר אפרשת דרכים כדי שיהא מזומן לעוברי דרכים וספנים וקונין אותו לפי שטורח הוא להם מחמת טירדא שיהו הולכין לחזר בעיר ולקנות יין יפה וקונין אותו שמצוי להן ואותו הוא רע יותר מאותו הנמכר בחנות ' מאותו הנמכר קתני ברייתא דמברכין עליו שהכל נהיה דלא חמרא הוא ' אבל יין הנמכר בחנות מברכין עליו בורא פרי הגפן : הא רב יהודה . דאמר מברכין עליו בורא פרי הגפן ' ורב חסדא אמר שהכל ' ומר כמאן סבירא ליה :

הבודק

מסורת הש"ס

א) [גי' ערוך ערך קרס ב' דאקרים בסמ"ך וכן בסמוך ועל היין שהקרים]:

ב) ברכות מ: :

* * *

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה מרתף זה וכו' ביין טוב ואם תימצי לומר היו רגילין :

(ג) תוס' ד"ה חד וכו' אמאי מוקי לרב זביד דכי ר' אושעיא מתני' בדאמר ליה כצ"ל :

דתניא) [א]הבודק את החבית להיות מפריש עליה תרומה והולך ואחר כך נמצאת חומץ כל ג' יום ודאי מכאן ואילך ספק מאי קאמר א"ר יוחנן ה"ק [ב]כל ג' ימים הראשונים ודאי יין מכאן ואילך ספק מאי טעמא חמרא מעילאי עקר והאי טעימיה ולא עקר אם תמצא לומר בתר דטעימיה עקר הוה ריחא חלא וטעמיה חמרא ב)וכל ריחיה חלא וטעמיה חמרא חמרא ורבי יהושע בן לוי אמר כל ג' ימים האחרונים ודאי חומץ מכאן ולהלן ספק מאי טעמא חמרא מתתאי עקר ואימור עקר ולאו אדעתיה ואם תמצא לומר מעילאי עקר והא טעימיה ולא עקר דלמא בתר דטעימיה עקר הוה ריחיה חלא וטעמי' חמרא ג)וריחיה חלא וטעמיה חמרא חלא דרומאי מתנו משמיה דר' יהושע בן לוי ראשונים ודאי יין אחרונים ודאי חומץ אמצעיים ספק הא גופא קשיא אמרת ראשונים ודאי יין אלמא ריחיה חלא וטעמיה חמרא חמרא והדר אמרת אחרונים ודאי חומץ אלמא ריחיה חלא וטעמיה חמרא חלא כגון דאשתכח חלא סיפתקא דאי לאו דעקר תלתא יומי לא הוה משתכח חלא סיפתקא כמאן פשט ליה פליגי בה רב מרי ורב זביד חד אמר כרבי יוחנן וחד אמר כרבי יהושע בן לוי: איתמר המוכר חבית יין לחברו והחמיצה אמר רב כל ג' ימים הראשונים ברשות מוכר מכאן ואילך ברשות לוקח
ושמואל

רש"א מ"ז

הבודק את החבית · נטל הימנה מעט והפריש ממנו תרומה ומעשר ושתה הימנו לידע אם היין הנותר בחבית טוב וישתה או ימכור משאר חביותיו מדי יום יום ויפריש מזו החבית לתרומה ולמעשרות תחתיהן היום מפריש מעט לפי מה שימכור משאר חביותיו ולמחר מעט ואומר הרי תרומה ומעשר של זה שאני מוכר ושותה באותה חבית ולפיכך בודק דאין מפרישין מן החומץ על היין דשני מינין הן אליבא דרבי בפ' המוכר את הספינ' ד) אבל לרבנן לכתחלה אין מפרישין ואם עשה עשוי: **להיות מפריש** · משאר חביותיו על בטחונה של זו החבית כלומר שמפריש ממנה לצורך שאר חביות: **ואחר כך** · לסוף חודש או ב' חדשים: **כל ג' ימים כו'** · לקמיה מפרש: **מאי קאמר** · לפי שיש לפרשה בשני ענינין כדלקמן קבעי לה: **כל ג' ימים הראשונים** · סמוך לבדיקה ודאי יין היה דבפחות מג' ימים אין היין נעשה חומץ ויפה תרם מה שתרם באותן ג' ימים וא"צ הלוקח מזה באותן ג' ימים לחזור ולהפריש דאפי' אם התחיל להחמיץ עם סילוק ידיו אין שמו חומץ עד ג' ימים ואע"פ שכבר יש לו ריח חומץ כדמפרש ואזיל דרך היין המחמיץ להריח מתחלה ריח חומץ והולך ומריח יותר ויותר עד שנהפך אפי' טעמו לחומץ וקים להו לרבנן דמשהתחיל להחמיץ הוי ריחו כל ג' ימים חומץ וטעמו יין אבל מג' ואילך יכול להיות חומץ גמור: **מכאן ואילך ספק** · דשמא לא התחיל להחמיץ עד ג' ימים קודם שנמצא חומץ והשתא בשעת מציאה הוא דנעשה חומץ הלכך הוי תרומה מספק ויחזור ויתרום: **מאי טעמא** · הוי כל ג' ימים ראשונים ודאי יין וג' ימים האחרונים ספק חומץ: **חמרא מעילאי עקר** · (א) כמו עקר נעקר טעם יין ממנו ומתחיל להחמיץ מלמעלה בפי החבית ומעט מעט מתחמץ ויורד כל ג' עד דבסוף ג' נעשה כולו חומץ וכל זמן שלא החמיץ כולו הוי ריחיה חלא וטעמא חמרא והאי חמרא הא טעימיה ובדקי' האי גברא בפי החבית ומלאו טוב ועדיין לא התחיל להחמיץ והלכך אפי' אם תמצי לומר דמיד בתר דטעימיה התחיל להחמיץ הוי ריחיה חלא וטעמיה חמרא עד סוף ג' ימים משהתחיל להחמיץ והלכך דין הוא דבתר טעמא אזלינן ולא בתר ריחא וחמרא הוא והיינו יין הנמכר בחנות דלרבי יוחנן הוי יין ומהאי טעמא גופיה הוי ספק אפי' כל ג' ימים האחרונים ולא ודאי חומץ דאיכא למימר זה ג' ימים האחרונים שהתחיל להחמיץ והוי טעמיה חמרא עד עכשיו שנגמר חמוצו: **ג' ימים האחרונים ודאי חומץ** · והוי טבל גמור דר' יהושע אזיל בתר ריח כדמפרש ואזיל וכיון דעתה נמצא חומץ ודאי התחיל להריח ריח חומץ זה ג' ימים דבפחות מג' ימים לא נעשה חומץ גמור ואפי' ג' ימים הראשונים ספק דאמרי' שמא עם סילוק ידי הבודק התחיל להריח ובתר ריחא אזלינן והלכך יין הנמכר בחנות לאו חמרא הוא: **מ"ט חמרא מתתאי עקר** · רבותא נקט לאשמועינן דאיכא למימר דאפי' בשעת בדיקה כבר היה חומץ ומיהו אינו צריך לכל זה דאפי' ס"ל נמי כדרבי יוחנן דמעילאי עקר איכא לאוקומי שפיר כדמפרש ואזיל: **דרומאי משמיה דר' יהושע** · אמרין דהאי דקתני בברייתא ג' ימים ודאי בין אג' ימים ראשונים בין אג' ימים אחרונים קאי וה"ק ג' ימים הראשונים ודאי יין דאפי' עם סילוק ידיו התחיל להחמיץ הוי ריחיה חלא וטעמיה חמרא עד ג' ימים והלכך הוי חמרא דקס ליה רבי יהושע בן לוי בשיטתיה דרבי יוחנן דריחיה חלא וטעמיה חמרא חמרא הוא: **אחרונים ודאי חומץ** · כדמפרש טעמא לקמן כגון שנמצא חומץ חזק מאד דודאי כבר עברו ג' ימים שנעשה חומץ גמור הואיל ונתחזק כל כך דבבציר מג' ימים משהחמיץ אינו נעשה סיפתקא ומיהו רבי יוחנן לא מוקי לה בסיפתקא א"כ לית ליה הך סברא דלא שנא סיפתקא ול"ש חומץ כל ג' ימים אחרונים נמי ספק: **הא גופא קשיא ראשונים ודאי יין אלמא כו'** · דאי ס"ד ריחיה חלא וטעמיה חמרא חלא הוא א"כ אמאי ודאי יין האיכא למימר דעם סילוק ידיו התחיל להריח ריח חומץ מעט ומההיא שעתא הוה ליה חומץ: **כגון דאשתכח כו'** · לעולם ריחיה חלא וטעמא חמרא חמרא הוא כדמוכח רישא וסיפא דקתני אחרונים ודאי חומץ היינו טעמא דמיירי כגון דמשתכח חומץ חזק יותר מדאי שהדבר ידוע שזה ו' ימים שהתחיל להחמיץ ולסוף ג' נעשה חומץ ובג' האחרונים נתחזק ונתחזק מאד ונעשה סיפתקא חזקה: **כמאן פשט ליה** · רב יוסף לאביי כמי משכיחן היה מפרש הברייתא דקתני ג' ימים ודאי דנשמע מינה אי אזלינן בתר ריחא או בתר טעמא: **חד אמר כרבי יוחנן כו'** · וכ"ל דהלכתא כרבי יוחנן דהא דרומאי משמיה דרבי יהושע בן לוי קיימי כוותיה: **המוכר חבית יין לחבירו והחמיצה** · בתוך אותה חבית של מוכר בבית לוקח: **אמר רב כל ג' ימים הראשונים הרי הוא ברשות מוכר** · שהדבר ידוע שאין היין מחמיץ בפחות מג' ימים משהתחיל להריח ריח חומץ והכי נמי דריחיה חלא וטעמי' חמרא חמרא הוא אפ"ה באחריות מוכר הוא שהרי נתקלקל כבר ברשותו וכמי שמכר לו חומץ דמי דודאי משהתחיל להריח חומץ סופו להעשות חומץ ודמי למוכר יין ונמצא חומץ דתנן בהמוכר את הספינה (לעיל דף פג:) דהוא מקח טעות ואע"פ ששתה הימנו לוקח ולא טעם בו ריח חומץ כשלקחו אפ"ה כיון דהחמיץ תוך ג' הדבר ידוע דבשעת מכירה הוי ריחיה חלא והא דתנן לקמן בפירקין (דף צז:) המוכר יין לחבירו והחמיץ אינו חייב באחריותו רב מוקי לה לאחר ג' אבל תוך ג' לא קרינן המוכר יין לחבירו והחמיץ אלא המוכר יין לחבירו ונמצא חומץ א"נ מוקי לה בקנקנים דלוקח כר' יוסי בר רבי חנינא דאיכא למימר קנקן גרם להחמיץ מהרה והא דנקט חבית של יין רבותא היא דסד"א לשתייה לאלתר קזבין ליה ולא הוה ליה לשהויי וליפטר מוכר קמ"ל : ושמואל

הבודק את החבית להיות מפריש כו' · רבינו שמואל דחק לפרש שלקח ממנו משהו ומפריש ממנו תרומה ואחר כך טעמו ונכנס דחק שהרי יכול לטעמו בריח אי הוי ריחא חמרא ודאי חמרא הוא דאיכא ודאי חמרא דריחיה חלא אבל חלא לעולם לא הוי ריחיה חמרא והא דקאמר לקמן הא טעימיה ולא עקר הוזקקו לפרש כן דלא משמע ליה דטעמו בריח:

מאי טעמא האי מעילאי עקר לא מצי למימר דלר' יוחנן מתתאי עקר דא"כ מנא ליה דכל ג' ימים הראשונים היה ודאי יין דלמא בשעה שטעמו כבר נעקר טעמו מתחתיו ב' ימים אבל אין לומר שכבר נעקר טעמו מתחתיו ג' ימים דאין סברא לומר שיהא חומץ גמור למטה ולמעלה הוה ריחיה (חלא) וטעמא חמרא:

מאי טעמא האי חמרא מתתאי עקר · תימה דמנא ליה לגמרא ליפלוגינהו בהכי כיון דמצי למימר לכ"ע מעילאי וי"ל דנקט הכי לפי (ב) שסובר שכך הוא אמת דמתתאי עקר וליכא למימר האי טעמא דמתתאי עקר לחוד *(ולעולם) דקסבר ריחיה חלא וטעמא חמרא חמרא דא"כ ג' ימים האחרונים אמאי הוי ודאי חומץ דלמא כל ג' ימים הוי ריחיה חלא וטעמא חמרא והשתא הוא דנגמר חימוצו:

דרומאי מתנו · פירש רבינו שמואל דהלכה כר' יוחנן דקיימי דרומאי כוותיה וכן נראה דרבא נמי קאי כוותיה בפרק בתרא דע"ז (דף סו: ושם ד"ה ורבא) שהבאתי לעיל (ג):

כל ג' ימים הראשונים ברשות מוכר · ואפי' נתן לו הלוקח מעות יחזיר דכיון דנראה חומץ גמור תוך ג' שנמכר בידוע שכבר בשעת מכירה ריחיה חלא והאי חמרא לא יהבי איניש דמי ואע"פ שטעמו והוה ריחיה חמרא ודאי לא

מסורת הש"ס

א) נדה דף ב: קידושין נעי' תוספ' תרומות פ"ד:
ב) [ע"ז סו:] : ג) [שם]:
ד) [דף פד:] :

◆

רבינו גרשום

הבודק את החבית והולך להיות מפריש עליה תרומה על אחרות והיה מפריש ממנה בכל יום על שאר חביות עד ששלמה ושוב באחרונה נמצאת חומץ: ג' ימים הראשונים ודאי יין · טוב הוות ותרומתן תרומה ומה ששתה מן אותן יין של חביות שהפריש עליהן מן זו באותן ג' ימים יפת שתה ולא טבלים נינהו מיכן ואילך ספק היה חומץ וספק יין וספק מתוקן וספק אינו מתוקן ויהיב האי חומץ לכהן לפי שקרא עליה שם תרומה ואותן שהיה מפריש עליהן מזו צריך להפריש מהן דמאי דכל ספק מעושר וספק שאינו מעושר מעשרין מאותו דבר דמאי חד ממאה : מאי טעמא משום דחמרא מעלאי עקר · כלומר מחמיץ · והאי גברא דפריש מינה על אחרים בדקה בפי החבית מלמעלה ועדיין לא עקר · אם תמצי לומר בתר דבדק עקר כלומר לאחר שטעמה התחילה להחמיץ לאלתר אפי' הכי חמרא הוא משום דקים לן דכל היכא דריחיה חלא וטעמיה חמרא הוא ומשום הכי כל ג' ימים הראשונים חמרא מעליא ומברכין עליו בורא פרי הגפן ה"נ ביין הנמכר בחנות הואיל דטעמי' חמרא אע"ג דריחיה חלא חמרא מעליא הוא. ור' יהושע בן לוי דאמר כל ג' ימים האחרונים ודאי חומץ. ומה שהפריש ממנה על אחרות אינו מתוקן : מיכן ואילך·א)כלומר ג' ימים הראשונים ספק הוא ועדיין צריך לתקן דמאי מ"ט משום דחמרא מתתאי עקר דלא מצי למיטעמיה ובעי דן דטעמה (אינו) [אולי] עקר מתתאי ולא אדעתיה והוה ליה ספק אם תימצי לומר מעילאי עקר וכו' ואם נפש אדם לומר כי היכי דר' יהושע אמר אם תמצי לומר מעילאי עקר וכו' ה"נ מאי טעמא לא אמר ר' יוחנן אם תימצי לומר מתתאי עקר והא בעידן דטעמה מלעיל אימר עקר ולא אדעתיה. ותריץ הכי משום דר' יוחנן סבירא ליה בג' ימים הראשונים ודאי יין הוא ולא ספק הוא ור' יהושע בן לוי סבירא ליה דספק הוא משום הכי קאמר מילי דמספקא ור' יהושע סבירא ליה דמברכין עליו שהכל נהיה בדברו: דרומאי. חכמים שבדרום : הא גופא קשיא אמרת ג' ימים הראשונים ודאי יין אלמא חמרא מעילאי עקר והוה ליה ריחיה חלא וטעמא חמרא וחמרא הוא והדר תני ג' ימים

ב)הראשונים ודאי חמרא אלמא חמרא מתתאי עקר והוה ליה ריחיה חלא וטעמא חמרא חלא. לעולם מעילאי עקר וראשונים ודאי יין ודקא קשיא לך אחרונים הכא במאי עסקינן דאחרונים ודאי חומץ כגון דאשתכח חלא סיפתקא. כלומר חומץ חזק דאי לא דעקר תלתא יומי מקמי הכי לא הוה משתכח חלא סיפתקא כלומר חזק מאד : איבעיא להו כמאן פשט . רב יוסף לאביי אי כר' יוחנן אי כר' יהושע : ברשות מוכר. ויכול לחזור לוקח :
ושמואל

א) נראה דצ"ל כלומר ימים ראשונים ספק הוא וכו' . ב) צ"ל האחרונים ודאי חומץ כו' .

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ט מהל' תרומות הל' כד סמג עשין קלד טוש"ע יו"ד סי' שלא [וברב אלפס ערבי פסחים דף קנו.] :

לב ב מיי' וסמג וטור [וכו"ק] שם :

לג ג מיי' פכ"ט מהל' שבת הלכה יז טוש"ע א"ח סי' רד סעיף ג וסי' רעב ס"ג [וברב אלפס שם] :

◆

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה חמרא מעילאי עקר כמו עקר : (ב) תוס' ד"ה מ"ט האי חמרא וכו' דנקט הכי לפי שסבר שכך הוא אמת דמתתאי עקר וליכא למימר להאי טעמא : (ג) ד"ה דרומאי וכו' שהבאתי לעיל. נ"ב בדף ע"ה בד"ה נותן לו :

ר"מ מ"ז וגרס וקסבר